

MILLATLARARO MUNOSABATLARNING IJTIMOIIY-SIYOSIY VA MADANIY-MA'NAVIY OMIL

Ibadullayeva Maftuna Ilhomboy qizi

Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti Tarix fakulteti "Milliy g'oya, ma'naviyat asoslari va huquq ta'limi" yo'nalishi 3-bosqich talabasi

E-mail: maftun.ibadullayeva@icloud.com

***Annotatsiya:** Millatlararo munosabatlarning ijtimoiy-siyosiy va madaniy-ma'naviy omillar guruhini yaratishda ochiqlikni namoyish etadi, bu etnik guruhlari o'rtasidagi ijtimoiy masofaning kichikligini ko'rsatadi. Milliylik ijtimoiy taraqqiyotga ta'sir qilishini ta'kidlaydi va ijtimoiy tengsizlikning etnik jihati borligiga ishonmaydi.*

***Kalit so'zlar:** millatlararo munosabatlar, ijtimoiy masofa, ijtimoiy targ'ibot, etnik guruhlar, tengsizlikning etnik jihati, ijtimoiy tengsizlik, mehnatning etnik taqsimoti, millatlararo totuvlik, etnik tengsizlik, vatanparvarlik tarbiyasi.*

Mamlakatimiz mustaqillikni qo'lga kiritgan ilk kunlardan boshlab uning rivoji taraqqiyoti yo'lida eng avvalo undagi turli millat va ellatlar orasida hamjihatlik, ertangi kunga shukronalik xissini shakllantrishdek maqsadni oz oldiga qo'ydi. Mustaqil O'zbekistonni rivojlantirish va uning mustaqilligini mustahkamlash uchun mamlakatdagi turli millat vakillarini jipslashtirish uchun e'tabor qaratila boshladi desak adashmagan bo'lamiz. Bizga ma'lumki, mustaqilligimiz tufayli juda ko'p sohalarda yutuqlarni qo'lga kiritdik. Bugun biz yangi hayot, huquqiy demokratik davlat barpo etayotgan ekanmiz, zamonning o'zi jamiyatimizda hanuz saqlanib kelayotgan, umrini o'tab bo'lgan ba'zi qarashlarni tubdan o'zgartirishga, davr bilan hamnafas bo'lib, yangicha fikrlashga da'vat etayotganini hisobga olish lozim.

Millatlararo munosabatlar haqida ko'plab mahalliy mualliflar millatlararo munosabatlarning ikki tomonlamaligini ta'kidlaydilar. Bir tomondan, globallashuv,

integratsiya, markazlashgan etnik tendentsiyalar, yaxlit, yaxlit dunyoning shakllanishida, ijtimoiy hayotning turli jabhalarining baynalmilallashuvida ifodalanadi va boshqa tomondan – parchalanish

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti SH. Mirziyoyevning tashabbusi bilan O‘zbekiston Respublikasini rivojlantirishning 2017-2021 yillarga mo‘ljallangan Harakatlar strategiyasida millatlararo totuvlik va diniy bag‘rikenglikni taminlashga e‘tibor qaratildi. Harakatlar strategiyasi doirasida fuqarolik, millarlararo va konfessiyalararo tinchlik hamda totuvlikni mustahkamlash borasida ishlar amalga oshirildi.

Millatlararo totuvlikni saqlash zamonaviy o‘zbek jamiyatining asosiy vazifasidir, shuning uchun millatlararo munosabatlar doimiy e‘tibor va izlanishni talab qiladi. Millatlararo murosasizlik, etnik va diniy ekstremizm, terrorizmning namoyon bo‘lishi bilan bog‘liq muammolar dolzarbligicha qolmoqda. Strategiyada, shuningdek, millatlararo munosabatlarning rivojlanishiga salbiy omillar ta’sir ko‘rsatishi va ular orasida ijtimoiy va mulkiy tengsizlikning yuqori darajasi, mintaqaviy iqtisodiy tabaqalanish, o‘zbek fuqarolik o‘ziga xosligini shakllantirish, millatlararo muloqot madaniyatini rivojlantirish uchun ta’lim va madaniy tadbirlarning yetarli emasligi qayd etilgan. Shu sababli, Harakatlar strategiyasidan Taraqqiyot strategiyasi sari tamoili asosida yaratilgan 2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Taraqqiyot strategiyasida millatlararo munosabatlar sahosida O‘zbekiston Respublikasi davlat siyosati konsepsiyasining izchil amalga oshirishni ta‘minlash va turli millat yoshlari uchun qo‘shimcha qulay shart-sharoitlar yaratish, ularda fuqarolik burchini anglash, vatanparvarlik, bag‘rikenglikka asoslangan millatlararo muomala madaniyatini yuksaltirish kabi masalalarga alohida e‘tibor qaratilgan. Respublikamizda 138 ta milliy madaniy markazlar muvafaqqiyatli faoliyat yuritib kelmoqda.

Millatlararo munosabatlarda mikrodarajadagi shaxslararo o‘zaro munosabatlar muhim rol o‘ynaydi. Etnik jamoalarning saqlanib qolishiga hissa qo‘shadigan etnik chegaralarni o‘rganish nafaqat turli etnik jamoalardan odamlarni nimadan ajratib turadigan va farqlashini, balki ularni birlashtiradigan narsalarni ham aniqlashga

yordam beradi. Biroq, turli etnik guruhlar o'rtasida ham ijtimoiy, ham etnopsixologik xususiyatga ega bo'lgan masofa muqarrar. Millatlararo munosabatlardagi xurofot darajasi va keskinlikning mavjudligi yoki yo'qligi uning ko'lamiga bog'liq. Etnik masofa jismoniy ko'rinish, mentalitet va madaniyatdagi ob'ektiv ravishda mavjud o'xshashlik yoki farqlarni tavsiflaydi, shuningdek, etnik guruhlar va ularning qiyofasini idrok etish, yoqtirish, yoqtirmaslik va vakillar o'rtasidagi munosabatlarga ishonch darajasini aks ettiradi. Millatlararo munosabatlarda xalqlarining ijtimoiy-iqtisodiy, ma'naviy-madaniy, ijtimoiy-siyosiy sohalardagi manfaatlari har doim ham mos kelmasligini ta'kidlaydi. Bu manfaatlar o'rtasidagi obyektiv nomuvofiqlik zamonaviy qarama-qarshiliklarning asosiy sababidir. Ushbu qarama-qarshiliklar orasida aholining etnik tabaqalanishi qayd etilgan, ya'ni milliy guruhlarining jamiyat hayotining iqtisodiy, siyosiy va boshqa sohalarida notekis taqsimlanishi hosil bo'ladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida jamiyat hayotining, xususan, mafkuraviy jarayonlarning ham huquqiy me'yorlari aniq belgilab qo'yilgan. Konstitutsiyaning 19-moddasida barcha fuqarolar bir xil huquq va erkinliklarga ega bo'lib, jinsi, irqi, millati, dini, ijtimoiy kelib chiqishi, e'tiqodi, shaxsi va ijtimoiy mavqeidan qat'iy nazar, qonun oldida tengdir deb belgilab qo'yilgan. Albatta, davlat, jamiyat, siyosiy tizimining o'zagi, mamlakat barqarorligi va izchil taraqqiyoti uchun mas'ul bo'lgan siyosiy unstitutdir. Shu ma'noda, u jamiyatning mustahkam jipslashuvi, fikrlar xilma - xilligi va qarashlar rang-barangligi asosida hayotdagi jarayonlarning muvofiqlashuvidan manfaatdordir.

Millatning ta'siri muammosini o'rganish nuqtai nazaridan. shaxsning ijtimoiy mavqei xususiyatlari va ularning o'zgarishi bo'yicha ular nafaqat etnik jihatdan aniqlangan tengsizlikning real holatlari, balki stereotiplarda mustahkamlangan g'oyalar ham muhimdir. Yosh avlod o'rtasida olib borilayotgan tarbiyaviy ishlar kabi millatlararo totuvlikning muhim omili mutaxassislarni tashvishga solmoqda. Yoshlarning boshqa xalqlarga nisbatan tajovuzkor guruhlar safiga qo'shilish ehtimolini istisno qilish yo'llarini izlash va izlash zarur. Vatanparvarlik, jumladan, millatlararo totuvlik ruhida tarbiyalash yo'nalishidagi ishlarni doimiy ravishda olib

borish zarur. Respublikada yetarlicha bag‘rikenglik darajasiga qaramay, yuzaga kelishi mumkin bo‘lgan nizolarning oldini olish va oldini olish uchun millatlararo munosabatlar holatini doimiy monitoring qilish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. *Mirziyoyev Sh.M. Milliy taraqqiyot yo‘limizni qat’iyat bilan davom ettirib, yangi bosqichga ko‘taramiz. - T.: O‘zbekiston , 2017.*
2. *Karimov I.A. O‘zbekiston XXI asrga intilmoqda. T.:O‘zbekiston.1999. 19 b.*
3. *Xonazarov Q. Mustaqillik va milliy munosabatlarning rivojlanishi. - Toshkent,*
4. *O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi .Toshkent: O‘zbekiston,*
5. *Сулаймонов, Ж. Б. (2020). Взгляды Абдуррахмана ибн Халдуна о развития общества и цивилизации. Международный научно-практический журнал "Экономика и социум, 12, 79.2001. -6 b*